

УДК: 321(477/438)

НЕЧИТАЙЛО А.А., аспірантка відділу інформаційної безпеки та розвитку інформаційного суспільства НІСД

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТОСУНКІВ З ЗАКОРДОННИМ УКРАЇНСТВОМ ЯК ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

***Анотація.** У статті проаналізована нормативно-правова база стосунків з закордонним українством. Вказано як на здобутки, так і на недоліки у розвитку зв'язків із закордонним українством. Акцентовано роль і значенні у зміцненні зв'язків України з закордонним українством чинника електронних мереж.*

***Ключові слова:** діаспора, закордонне українство, національні інтереси, національна безпека, правовий статус, соціальні мережі.*

***Аннотация.** В статье проанализирована нормативно-правовая база отношений с зарубежными украинцами. Указаны как достижения, так и недостатки в развитии связей с зарубежными украинцами. Акцентированы роль и значение в укреплении связей Украины с зарубежными украинцами фактора электронных сетей.*

***Ключевые слова:** диаспора, зарубежное украинство, национальные интересы, национальная безопасность, правовой статус, социальные сети.*

***Summary.** The regulatory framework of relations with foreign Ukrainians is analyzed in the article. The achievements and shortcomings in the development of relations with foreign Ukrainians are specified. Accent made on the role and importance of the factor of electronic networks in strengthening relations between Ukraine and Ukrainians abroad.*

***Keywords:** diaspora, ukrainians abroad, national interests, national security, legal status, social networks.*

Постановка проблеми. Україна належить до числа держав, що мають численну діаспору. Залучення закордонного українства для розбудови Української держави й утвердження її позитивного образу у світі нині, в епоху глобалізації, ні в кого не викликає жодного сумніву. Тому формальний характер взаємин України та діаспори, який мав місце протягом усіх років незалежності, повинен змінитися на дієвий [3]. Для цього слід використовувати всі методи взаємовпливу та взаємодії, починаючи з дипломатичних та закінчуючи електронно-мережевими. Зацікавлені в цьому водночас й однаковою мірою як закордонні українці, так і держава Україна.

Слід зауважити, що Українська держава має як певні здобутки, так і недоліки та прорахунки на шляху розвитку зв'язків із закордонним українством [6].

Упродовж останніх років Україна активізувала співпрацю із закордонними українцями, вбачаючи в них потужний потенціал у просуванні своїх національних політичних та економічних інтересів за кордоном, підтримці зовнішньополітичних ініціатив, піднесенні авторитету та утвердженні позитивного іміджу на світовій арені.

Отже, національні інтереси України потребують державної підтримки збереження закордонними українцями української ідентичності, що включає забезпечення на належному рівні їх прав і свобод, сприяння збереженню ними української мови та культури, допомогу їм в реалізації освітніх програм і проектів у межах українських громад у країнах перебування, а також надання можливостей для отримання освіти в Україні та культурно-освітніх обмінів [4, с. 19].

Нині число осіб українського національного походження (не обов'язково етнічних українців), які проживають за межами України, становить за приблизними підрахунками від 12-ти до 20-ти мільйонів [1]. Вказані неточності пояснюються тим, що під поняттям “діаспора” мають на увазі громадян інших держав та осіб без громадянства українського походження, що в силу різних обставин опинилися поза межами історичної батьківщини. Відтак термін “закордонне українство” охоплює досить велике коло осіб, як новітню трудову еміграцію, так і громадян України, котрі постійно проживають поза межами України. Тобто, під поняттям “закордонне українство” слід розуміти громадян інших держав, осіб без громадянства та громадян України українського етнічного походження, або походження з України, які постійно перебувають поза межами нашої держави [2].

Діаспора є багатогранним явищем, а тому різні її аспекти одночасно цікавлять етнографічну, політологічну та правову науки. Етнографи та політологи вивчають насамперед етнічні ознаки діаспори, її соціально-економічну й політичну роль, здатність до самоорганізації тощо, з юридичного погляду важливий саме правовий статус представників діаспори, його правове наповнення.

У світлі сьогоденних реалій України розгляд питання правового статусу закордонних українців і його змістового наповнення є дуже актуальним.

Метою статті є аналіз нормативно-правової бази щодо стосунків з закордонним українством; виявлення здобутків, недоліків та прорахунків у державній політиці стосовно закордонних українців; внесення пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення стосунків з закордонним українством із врахуванням світового досвіду країн з розвиненими й патріотично налаштованими щодо країни походження діаспорами.

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи співпрацю із закордонними українцями, Україна виходить передусім з того, що така діяльність є важливою складовою внутрішньої і зовнішньої політики України та має відповідати її національним інтересам [5, П. 3].

Українська держава на законодавчому рівні закріпила підтримку своїх співвітчизників за кордоном. Напрацьована відповідна нормативно-правова база.

Державна політика щодо українців зарубіжжя здійснюється на основі положень Конституції України, ст. 25 якої проголошує, що держава гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають поза її межами. Згідно зі ст. 11 Конституції України держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Ст. 12 Конституції України закріплює обов'язок держави дбати про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають поза межами держави.

Закон України “Про правовий статус закордонних українців” зі змінами, які набули правочинності 6 червня 2012 р., дозволяє не лише мати карту зарубіжного українця, яка гарантує певні пільги й привілеї, але й набувати українського громадянства без вимоги безперервного проживання в Україні протягом 5 років. Особа, яка отримала статус зарубіжного українця, має право працювати на підприємствах, в установах і організаціях або здійснювати іншу трудову діяльність на підставі та в порядку, встановленому для громадян України. Зарубіжним українцям також щорічно надаються державні стипендії для здобування вищої освіти у межах установлених квот, передбачених іншими нормативно-правовими актами України з урахуванням законодавства держав, громадянами яких є закордонні українці.

Співпраця із закордонними українцями базується на принципах і нормах Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні

права, Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, Загальної декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття, рамкової Конвенції Ради Європи про захист національних меншин, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, інших міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [4, с. 4].

13 жовтня 2006 р. Указом Президента України була затверджена Національна концепція співпраці із закордонними українцями. 22 червня 2011 р. Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року.

З-поміж останніх документів, які стосуються державної підтримки світового українства – Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.12 р. № 682. До пріоритетних напрямів, намічених новою Державною програмою належать:

- удосконалення законодавства з питань співпраці із закордонними українцями;
- посилення захисту їхніх інтересів у країнах постійного й тимчасового проживання;
- активізація інформаційно-роз'яснювальної роботи в місцях компактного проживання української діаспори;
- збільшення кількості науково-освітніх і культурно-мистецьких заходів за участю закордонних українців;
- удосконалення мережі недільних та інших шкіл, кафедр українознавства у державах компактного проживання закордонного українства;
- виготовлення інформаційної продукції на рівні сучасних міжнародних стандартів [4, с. 4].

Ухвалення такого документа повністю відповідає європейській практиці підтримки країнами своїх співвітчизників за кордоном, що серед іншого є ознакою зрілої державності. Для Урядів сусідніх з Україною держав підтримка співвітчизників за кордоном є важливою складовою національної безпеки, одним із безумовних пріоритетів їх як зовнішньої, так і внутрішньої політики [7].

Одним із недоліків цієї Програми, як і попередньої, є те, що поза рамками державної підтримки та уваги залишаються кілька мільйонів громадян України, які виїхали за її межі впродовж останніх десятиріч, враховуючи, що в документі використовується термін “закордонні українці”, а згідно зі ст. 1 Закону України “Про правовий статус закордонних українців”, “закордонний українець – це особа, яка є громадянином іншої держави або особою без громадянства, а також має українське етнічне походження або є походженням з України” [4, с. 5].

Основними механізмами реалізації державної політики співпраці зі світовим українством на урядовому рівні є Міжвідомча координаційна рада з питань забезпечення розвитку зв'язків із закордонними українцями та Національна комісія з питань закордонних українців, робота якої регламентується нормами Закону України “Про правовий статус закордонних українців” від 03.04.04 р. Комісія вирішує питання про надання статусу “закордонний українець” особам українського походження з інших держав.

Нині робота із закордонними українцями розпорошена між кількома міністерствами:

- МЗС має Департамент зв'язків із закордонним українством та культурно-гуманітарного співробітництва;
- У Міністерстві культури та туризму функціонує відділ національних меншин України та української діаспори;

- Міністерство освіти та науки має департамент, який займається освітніми питаннями закордонних українців;

- Міністерство соціальної політики піклується про питання трудової міграції [4, с. 5].

Національна комісія з питань закордонних українців при Кабінеті Міністрів України (далі – Комісія) утворена відповідно до статті 2 Закону України “Про закордонних українців”. Її діяльність регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.04 р. № 1024. Наразі проведено 23 засідання Комісії. Проте, судячи з відповідного сайту МЗС, Комісія впродовж останнього року не збиралася ні разу (XXIII засідання відбулось 1 жовтня 2013 р.), хоча за регламентом засідання Комісії проводяться один раз на квартал. Порядок денний засідання Комісії передбачає розгляд звернень закордонних українців щодо набуття статусу закордонного українця і ухвалення відповідних рішень. За результатами прийнятого Комісією рішення, закордонним українцям видається посвідчення встановленого зразка.

Дивує й низька продуктивність Комісії. Зокрема, згідно з прийнятими Комісією рішеннями, статус закордонного українця надано 7545 особам з 71 країни. Для порівняння, число карт поляка та угорця, судячи з відповідних сайтів МЗС Польщі та Угорщини, перевищує на порядки число виданих посвідчень закордонного українця, зазначене на сайті українського МЗС.

Клопотання про отримання статусу закордонного українця надходять на розгляд Національної Комісії через посольства і консульські установи України за кордоном або безпосередньо до МЗС та його представництв в Україні.

У складі низки закордонних дипломатичних установ України діють культурно-інформаційні центри, які підтримують зв'язки із закордонними українцями, сприяють задоволенню їхніх потреб. При закордонних дипломатичних установах України створюються ради громадських організацій закордонних українців, діяльність яких спрямована на їх консолідацію, збереження національно-культурної самобутності, зміцнення зв'язків з історичною батьківщиною.

Також, Україна активізує свою діяльність в Раді ООН з прав людини, співпрацює з міжнародними організаціями, у тому числі регіональними, у напрямі забезпечення прав української національної меншини в іноземних державах. Як окремий інструмент у питаннях підтримки закордонних українців використовуються міждержавні комісії з питань забезпечення прав національних меншин. Формалізується співпраця органів виконавчої влади з громадськими організаціями закордонних українців, зокрема Світовим конгресом українців, Європейським конгресом українців тощо. Прикладом подібної співпраці є реалізація культурно-освітніх проектів, зокрема, “Незгасима свічка”, присвяченого відзначенню Пам'яті Голодомору українськими громадами у десятках країн світу.

Разом з тим, Україна має вбачати у закордонних українцях не лише об'єкт державної уваги, а й суб'єкт тісної співпраці. З цією метою потребує вдосконалення координація дій органів державної влади та провідних осередків закордонних українців [6].

Відповідно до статті 3 Закону України “Про закордонних українців”, іноземці та особи без громадянства, які мають українське етнічне походження або походження з України, досягли 16-ти річного віку, не є громадянами України та ідентифікують себе українцями, мають право отримати статус та посвідчення закордонного українця [9].

Окрім закріплених законом умов та порядку надання і припинення правового статусу закордонних українців, важливим є інший аспект – права, якими вони користуються в Україні. Отже, порядок в'їзду та виїзду з України закордонного українця передбачено Законом України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”. При цьому закордонні українці – громадяни держав, з якими Україна має

візовий режим, мають право на безкоштовне оформлення багаторазової візи, право на імміграцію в Україну для постійного проживання. Ці права також поширюються й на подружжя закордонного українця та його дітей [10, Ст. 8].

Загальним принципом правового статусу української діаспори є національний режим, адже закордонний українець, який перебуває в Україні на законних підставах, користується такими самими правами і свободами, а також має такі самі обов'язки, як і громадянин України [10, Ст. 9].

Наповнення правового статусу діаспори певними правами та свободами має на меті зберегти українську ідентичність, підвищити позитивний міжнародний імідж України та залучити закордонних українців до суспільного життя України, а також ефективно використання їхнього інтелектуального, духовного й культурного потенціалу в інтересах України та українського суспільства тощо, як це задекларовано в Національній концепції співпраці із закордонними українцями [5, Ст. 1].

Істотним недоліком Закону України “Про правовий статус закордонних українців” є відсутність у ньому визначення терміну “правовий статус закордонного українця” та чітко прописаного механізму реалізації його положень. Також варто розглянути можливість розширення та поглиблення набору прав закордонних українців і закріплення при цьому дієвих гарантій їх реалізації, для чого слід здійснювати постійний моніторинг забезпечення прав та інтересів закордонних українців й аналізувати тенденції в їхньому середовищі та в їхніх стосунках із Україною, щоб своєчасно відображати відповідну еволюцію їхнього статусу в правових документах. Такий алгоритм взаємодії із закордонними українцями має бути складовою внутрішньої та зовнішньої політики України й, водночас, відповідати її національним інтересам [11].

Щодо подвійного громадянства, то це питання є дуже суперечливим. З однієї точки зору, подвійне громадянство розмиває права громадянина, створюючи певні загрози для національної безпеки України. Але без такого подвійного громадянства важко розраховувати на ефективне політичне залучення закордонного українства. Тобто виходить, що майже третина української нації, яка перебуває поза межами України, позбавлена права голосу. Водночас, подвійне громадянство дозволене у багатьох країнах світу, наприклад у сусідній Польщі. З 15 серпня 2012 р. у Польщі вступили в силу правила, згідно яких для отримання польського громадянства не потрібно буде відмовлятися від громадянства іншої країни. Також слід зауважити, що багато українців вже мають незаконно отримане подвійне громадянство. Зокрема, Румунія видає свої паспорти українським громадянам.

Близько 5 мільйонів наших громадян перебувають на заробітках за кордоном. Багато отримують там громадянство і вимушені відмовлятися від українського. Чому ж тоді Україна повинна втрачати своїх громадян, особливо враховуючи той факт, що неофіційно від 5 % до 10 % громадян України вже мають паспорт іншої держави [12].

Останнім часом дедалі більш активно порушується питання про створення єдиного спеціального державного органу, який би опікувався всім комплексом проблем світового українства, на зразок таких, які існують в інших країнах (Азербайджан, Грузія). Про це неодноразово заявлялося і на форумах українців, і в окремих виступах керівників міжнародних організацій української діаспори [4, с. 6]. Наразі функції центрального органу виконавчої влади з питань закордонного українства з різних об'єктивних і суб'єктивних причин виконують МЗС, Мінкультури і Держкомтелерадіо, що створює ситуацію інституційної розпорошеності кадрів і ресурсів, що є особливо неприйнятним за умов, коли закордонне українство демонструє найвищу готовність надати всебічну допомогу Батьківщині в протистоянні агресору [13].

Переважна більшість країн весь комплекс питань, пов'язаних з співвітчизниками за кордоном, доручають займатися спеціально створеному державному органу, намагаючись при цьому уникати концентрації на вузькопартійних чи вузькогрупових інтересах [2].

Результати аналізу теорії та практики цієї політики сусідніх з Україною держав дають підстави твердити, що більшість з них майстерно використовують власні діаспори як потужний засіб впливу. Причому деякі країни зробили співпрацю зі співвітчизниками за кордоном наріжним каменем зовнішньої політики. Їм притаманна добра спланованість, системність, масштабність, інтенсивність і агресивність, великі обсяги фінансування і належна кадрова забезпеченість. При цьому робота з діаспорою досить жорстко централізується, виходячи з того, що ідеологія співпраці зі співвітчизниками за кордоном має бути передусім державницькою. Форми реалізації цієї політики можуть бути різноманітними, тоді як засоби і методи досягнення мети можуть відрізнятися залежно від груп та категорій населення на які відповідна політика впливає у строгих рамках офіційно прийнятої ідеології співпраці [2].

Нині багато країн уже розробило механізми різностороннього співробітництва з власними діаспорами, стимулюючи в такий спосіб процеси культурної, політичної, наукової та бізнесової інтеграції.

Як відомо, існує “стратегія розвитку” японського етносу, китайського, ромського та ін., кожна з яких працює на відтворення в умовах, що постійно змінюються в результаті історичних обставин, унікального етносу – японського, китайського, ромського.

Еволюційна стратегія розвитку єврейського етносу, наприклад, базується на засадах генетичної і культурної сегрегації єврейської громади від неєврейського світу; підтримки у членів єврейської громади переконаності у своїй обраності; інтелектуальному захисті доктрин та ідеологій іудаїзму і єврейських теорій антисемітизму та ін. Результатом цієї стратегії стало утворення єврейського суперетносу з унікальними характеристиками: лояльність і відданість “народу Ізраїлю” як глобальній єврейській релігійно-етнічній спільності; високий ступінь етнічної ідентифікації; високий рівень згуртованості, координування і погодженості між єврейськими громадами; менталітет “обраності” єврейського народу; моральний партикуляризм, що виражається у відомій фразі: “добре те, що добре для євреїв”; всебічна підтримка держави Ізраїль і лобіювання її інтересів у всіх країнах, де наявна єврейська діаспора. Це, безумовно, сприяло консолідації єврейських громад у країнах проживання і приводить до того, що євреї США, Канади, Великобританії та інших країн їдуть з родинами в Ізраїль попри те, що там точиться безперервна війна [3].

Високий рівень національної свідомості китайців зумовлений такими чинниками, як нерозривний зв'язок між національною свідомістю і традиційними цінностями китайців, однорідним складом населення Китаю. Для всіх китайців-хуацяо, де б вони не жили, головне – це батьківщина та необхідність працювати для її процвітання.

У стосунках з українством у світі Україна може використати позитивний досвід співпраці інших країн, які розцінюють свою діаспору як потужний політичний інструмент впливу у країнах проживання, та застосовувати найбільш конструктивні й дієві прояви цього досвіду у власній стратегії співпраці. В Угорщині, наприклад, кожного року відбуваються постійно діючі наради представників Уряду, Кабінету Міністрів, керівників державних структур та представників найбільших угорських національних товариств за кордоном, на яких обговорюються правові питання, вносяться пропозиції для поправок нормативно-законодавчої бази, розробляються механізми співпраці з діаспорою тощо.

Не піддаючи сумніву беззаперечну роль держави у питанні стосунків з українською діаспорою, слід наголосити на значенні громадських організацій, які фактично впродовж останнього десятиріччя поклали на себе чисельні державні обов'язки, забезпечуючи координацію діяльності структур в Україні і поза нею, розробку програми співпраці, сприяли консолідації світового українства [3].

Основним координаційним органом закордонних українців є Українська Всесвітня Координаційна Рада (далі – УВКР), створена українськими громадськими організаціями з України та з-за кордону в 1992 р., яка за статутом є міжнародною спілкою об'єднань громадян, діяльність якої поширюється на територію України та інших держав й має на меті сприяння зміцненню й розбудові незалежної держави – України, збереження національної ідентичності українців у країнах їх поселення, а також сприяння співпраці України із закордонними українцями та з країнами поселення українців. Найвищим органом управління УВКР є Всесвітній форум українців, який скликається раз на чотири-п'ять років (останній V Форум відбувся у серпні 2011 р. у Києві). У період між Форумами вищим органом управління УВКР є Загальні збори представників організацій-членів УВКР, які скликаються не менше одного разу на рік.

Найбільшою міжнародною організацією є Світовий конгрес українців (далі – СКУ), створений у Нью-Йорку в 1967 р. (до листопада 1993 р. цей координаційний орган мав назву Світовий конгрес вільних українців). Нині СКУ об'єднує близько 300 громадських інституцій майже в 30 країнах й передусім – в Україні, відносини з Урядом якої регулюються спеціальним Меморандумом про співпрацю (підписаний 28 серпня 2014 року) [4, с. 30]. У Меморандумі йдеться про співпрацю з метою посилення взаємодії Української держави із закордонними українцями, захисту людських, громадянських та національних прав українців у світі, утвердження незалежності і суверенітету України, забезпечення її територіальної цілісності, сприяння демократичному процесу в Україні, її євроінтеграційним та євроатлантичним прагненням.

Кабінет Міністрів та СКУ, зокрема, співпрацюють у питаннях сприяння реалізації зовнішньополітичних пріоритетів України; поширення у світі правдивої інформації про Україну; сприяння поглибленню плідної та взаємовигідної співпраці України з урядами країн перебування закордонних українців; надання гуманітарної допомоги постраждалим учасникам “Революції гідності” та постраждалим від агресії Російської Федерації; спостереження за ходом виборчих процесів в Україні; сприяння розбудові громадянського суспільства в Україні та розвитку українського громадського життя в діаспорі [14].

До числа громадських об'єднань закордонних українців належать також Європейський конгрес українців, який представляє інтереси українських громад у 23 країнах (здебільшого в Центральній і Східній Європі), Світова федерація українських жіночих організацій, а також Світова федерація українських лемківських об'єднань [4, с. 30].

Порівняно з іншими світовими діаспорами, українські громади мають найбільшу кількість різних громадських об'єднань (за приблизними підрахунками – близько 3 тисяч). Найбільше їх у Канаді – майже тисяча осередків: політичних, культурно-освітніх, професійних (об'єднання лікарів, учителів, інженерів, адвокатів), жіночих, молодіжних тощо. Серед них: Комітет українців Канади, Конгрес українців Канади, Наукове товариство імені Шевченка у Канаді, Спілка українських журналістів Канади, Товариство об'єднаних українських канадців, Товариство опіки над українськими емігрантами (Канада), Товариство плекання рідної мови, Українське Національне Об'єднання (Канада) тощо.

У низці держав Східної і, частково, Центральної Європи, а також у країнах Балтії політико-правовий статус української громади закріплено законодавчо як національної меншини, що забезпечує державну підтримку зусиль місцевих українських громад щодо збереження своєї національної самобутності, здобуття освіти й інформації рідною мовою тощо. У країнах, де українська громада не має статусу національної меншини, забезпечення її національно-культурних потреб є справою бажання та організаційних зусиль етнічних українців, які проживають у цих країнах [15].

Український Конгресовий Комітет Америки (далі – УККА) був заснований в 1940 р., щоб надавати достовірну інформацію про стан справ українців, а також представляти інтереси українсько-американської громади. Будучи головною національною організацією, яка репрезентує понад одного мільйона американців українського походження, УККА має довгу історію вирішення проблем, які впливають на інтереси українсько-американської громади. УККА вдалося підняти обізнаність у США про Україну, а також лобіювати інтереси американців родом з України в Конгресі.

Відповідно до свого унікального статусу широкосяжної американської інституції, що в основному складається з етнічних українців, Український Конгресовий Комітет Америки досяг успіху в поєднанні свого власного розуміння традицій української культури з американськими цінностями і стандартами.

УККА також присвячує свою роботу зміцненню зв'язків між США та Україною, забезпеченню ролі України як наріжного каменя стабільності у східноєвропейському регіоні. В результаті, УККА вдалось забезпечити собі репутацію не лише відданого і високоцінованого ресурсу сприяння демократичному розвитку України, але також стати організацією, яка глибоко усвідомлює пов'язані із цим процесом труднощі і випробування. Таким чином, УККА володіє безпрецедентним рівнем довір'я як всередині українських громад США, так і поза ними, що допомогло створити і утримати канали зв'язку між урядами Сполучених Штатів та України, працювати задля створення безпечної і позитивної ділової атмосфери для українських та іноземних фірм тощо [16].

Окремо слід зауважити роль у співробітництві України з американськими співвітчизниками Конгресового Українського Коукусу (далі – КУК) двопартійної групи членів Конгресу, яка сприяє побудові міцних двосторонніх відносин між Україною та США, співпрацює з українською громадою Америки. Зокрема лобіюють інтереси України у Конгресі та є цінним джерелом інформації для представників Конгресу про події в Україні. Серед лобістів українських інтересів: Марсі Каптур (демократ, Огайо), Сандер Левін (демократ, Мічиган), Роско Бартлетт (республіканець, Меріленд), Джим Герлах (республіканець, Пенсільванія), Роберт Ендрюс (демократ, Нью-Джерсі), Горвард Берман (демократ, Каліфорнія), Гас Біліракіс (демократ, Флорида), Коррін Браун (демократ, Флорида), Джозеф Кроулі (демократ, Нью-Йорк), Денні Девіс (демократ, Іллінойс), Лінкольн Діас-Баларт (республіканець, Флорида), Ллойд Доггетом (демократ, Техас), Еліот Енгель (демократ, Нью-Йорк), Луїс Гутьєррес (демократ, Іллінойс), Елсі Гастінгс (республіканець, Флорида), Моріс Хінч (демократ, Нью-Йорк), Тім Холден (демократ, Пенсільванія), Даррелл Ісса (республіканець, Каліфорнія), Дейл Кілді (демократ, Мічиган), Денніс Кусинич (демократ, Огайо), Джеймс Ланжевена (демократ, Род-Айленд), Ніта Лоуи (демократ, Нью-Йорк), Фаддей МакКоттер (республіканець, Мічиган), Кендіс Міллер (республіканець, Мічиган), Френк Паллоне (демократ Нью-Джерсі), Вільям Паскрел (демократ, Нью-Джерсі), Ненсі Пелосі (демократ, Каліфорнія), Девід Прайс (демократ, Північна Кароліна), Майк Куигли (демократ, Іллінойс), Чарльз Ренгель (демократ,

Нью-Йорк), Стівен Ротман (демократ, Нью-Джерсі), Джен Шаковські (демократ, Іллінойс), Еллісон Шварц (демократ, Пенсільванія), Джо Шестак (демократ, Пенсільванія), Бред Шерман (демократ, Каліфорнія), Білл Шустер (республіканець, Пенсільванія), Луїза Слотер (демократ, Нью-Йорк), Кріс Сміт (республіканець, Нью-Джерсі), Генрі Ваксман (демократ, Каліфорнія), Ентоні Вайнер (демократ, Нью-Йорк), Джо Вілсон (республіканець, Південна Кароліна).

Тобто 42 представника Конгресу лобіюють інтереси американських українців та України (10 республіканців та 32 демократа).

Відділи цієї організації є у Каліфорнії, Аризоні, Коннектикуті, Флориді, Нью-Джерсі, Нью-Йорку, Пенсільванії та інших штатах.

Серед сайтів українських громад за кордоном слід виокремити ті, що представляють:

- Союз українців у Великій Британії – [//www.augb.co.uk](http://www.augb.co.uk);
- Союз українців Румунії – [//www.uur.ro](http://www.uur.ro);
- Портал української діаспори “Брама” (США) – [//www.brama.com](http://www.brama.com);
- Асоціацію української молоді в Молдові “Злагода” – [//www.zlagoda-rm.org](http://www.zlagoda-rm.org);
- Товариство української культури в Угорщині – [//www.ukrajinci.hu](http://www.ukrajinci.hu);
- Союз українських організацій Австралії – [//www.ozeukes.com](http://www.ozeukes.com);
- Українське товариство в Швейцарії – [//www.ukrainian-helvetica.ch](http://www.ukrainian-helvetica.ch);
- Українська ініціатива в Чеській Республіці – [//www.ukrajinci.cz](http://www.ukrajinci.cz);
- Спілка українців у Португалії – [//www.spilka.pt](http://www.spilka.pt);
- Об’єднання українців у Польщі – [//www.oup.ukraina.com.pl](http://www.oup.ukraina.com.pl);
- Союз українських студентів Німеччини – [//www.sus-n.org](http://www.sus-n.org);
- Конгрес українців Канади – [//www.ucc.ca](http://www.ucc.ca).

Таким чином, стосунки України та її діаспори в сучасних умовах розвитку нашого суспільства повинні реалізовуватися в новому форматі, базуючись на засадах двовекторності, через узгодженість дій державних структур та неурядових громадських організацій, з усвідомленням виключно важливого значення консолідації світового українства як потужного фактора впливу, з метою розвитку нашої держави та утвердження її позитивного образу у світі [3].

Зі сторони України як історичної батьківщини мільйонів закордонних українців необхідно запроваджувати різноманітні напрями роботи з українською діаспорою, використовувати широкий спектр дій, зокрема інформаційних, які будуть мати контент формування та збереження національної пам’яті, а також проводити заходи національної специфіки.

Епоха глобального інформаційного суспільства – це подолання розриву у відстані з представниками української діаспори. Інтернет, зокрема соціальні мережі, стали одним з найбільш актуальних засобів формування історичного світогляду закордонних українців. Політика пам’яті, що проводиться на Інтернет-порталах безпосередньо впливає на формування національної свідомості як громадян України, так і представників української діаспори.

Варто зазначити, що у мережі Facebook існує велика кількість груп, проектів закордонних українців із майже кожної країни світу, де вони проживають: “Українці в Італії”, “Українці Андорри”, “Українці Каліфорнії”, “Українці у Франції”, “Українці Нью-Йорку”, “Українці в Кувейті”, “Українці в Польщі” та ін. Учасники цих груп активно залучаються до обговорення різних політичних, історичних, культурних та інших питань, відстоюють свої позиції, діляться досвідом, інформацією, думками, це свідчить про небайдужість представників української діаспори до своєї Батьківщини.

Чисельність груп і учасників в мережі зростає дуже швидко, що свідчить про активне залучення світового українства у єдине віртуальне українське суспільство, яке не має кордонів.

Висновки.

Цілісної адекватної нормативно-правової бази та системи управління у сфері налагодження й розвитку співпраці з українцями за кордоном в Україні поки що немає. Відповідно, відсутня не декларативна, дієва концепція державної політики щодо закордонного українства, чим обумовлена невизначеність цілей і пріоритетів державної політики щодо закордонного українства, системи належних заохочень тощо.

Саме тому необхідне формування зрозумілої як громадянам України, так і представникам діаспори політики щодо закордонного українства із чітким визначенням пріоритетів та механізмів їх здійснення, напрямів і форм забезпечення прав закордонних українців задля залучення закордонного українства до процесів державотворення в Україні та призупинення (або принаймні послаблення) асиміляційних процесів в їхньому середовищі. Подібна політика повинна проводитися диференційовано, з врахуванням специфіки західної та східної діаспор.

До завдань, які потребують першочергового вирішення слід віднести:

1. Створення єдиного спеціально уповноваженого державного органу з питань співпраці із закордонними українцями, що координував би зв'язки закордонного українства з Верховною Радою, Кабінетом Міністрів України, Міністерством закордонних справ та іншими важливими установами України.

2. Спрощення процедури підготовки і видачі посвідчень закордонних українців, визначення можливих шляхів реалізації їх виборчих прав, розширення пільг для закордонних українців під час їх перебування в Україні.

3. Розроблення Державної програми сприяння поверненню громадян України, які перебувають за кордоном, на батьківщину, передбачивши для них податкові, митні, інвестиційні пільги, пільги на придбання (побудову) житла тощо [4, с. 19-20].

4. Задоволення інформаційних потреб закордонних українців, отримання ними достовірної інформації про Україну з першоджерел. Це стосується, зокрема, можливості широкого доступу до українських засобів масової інформації, висвітлення проблем закордонного українства [6].

5. Сприяння розробленню та реалізації спеціальних програм співробітництва між областями України та відповідними адміністративно-територіальними одиницями держав проживання українців [2].

6. Посилення роботи з українськими громадами та її правове закріплення.

7. Розробка та реалізація спеціальних програм з підтримки української молоді, освіти в діаспорі та діаспорних видань всіх видів.

8. Розширення та поглиблення набору прав закордонних українців і закріплення при цьому дієвих гарантій їх реалізації.

9. Використання досвіду інших країн, які вже розробили механізми різностороннього співробітництва з власними діаспорами.

Використана література

1. Закордонні українці. – (Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України). – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/ukrainians-abroad>

2. Попок А.А. Формування та реалізація державної політики щодо закордонного українства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. наук з держ. упр. : 25.00.02 / А.А. Попок ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2010. – 368 с.

3. Ключковська І. Україна – діаспора : новий формат стосунків. – Режим доступу : [//www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=869](http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=869)
4. Мазука Л.І. Українська держава та світове українство : актуальні питання, потенціал і перспективи взаємодії / Л.І. Мазука. – К. : НІСД, 2013. – 32 с.
5. Національна концепція співпраці із закордонними українцями : Закон України від 13.10.06 р. – (Офіційний сайт Верховної Ради України). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875/2006>
6. Про Рекомендації парламентських слухань на тему : “Закордонне українство : сучасний стан та перспективи співпраці”. – (Офіційний сайт Верховної Ради України). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1807-vi>
7. Державна програма співпраці із закордонними українцями. – (Офіційний сайт Верховної Ради України). – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/otr>
8. Про Національну комісію з питань закордонних українців. – (Офіційний сайт Верховної Ради України). – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/otr>
9. Про порядок оформлення і видачі посвідчення закордонного українця. – (Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України). – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/otr>
10. Про закордонних українців : Закон України. – (Офіційний сайт Верховної Ради України). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>
11. Білозір О. Зміст правового статусу діаспори за національним законодавством. – Режим доступу : [//www.viche.info/journal/2421](http://www.viche.info/journal/2421)
12. Раді запропонували узаконити подвійне громадянство. – Режим доступу : [//www.pra.vda.com.ua/news/2013/02/18/6983695](http://www.pra.vda.com.ua/news/2013/02/18/6983695)
13. Олександр Сич. Україні потрібний єдиний державний орган з питань закордонного українства. – Режим доступу : [//www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247560198&cat_id=244276429](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247560198&cat_id=244276429)
14. Уряд України та Світовий конгрес українців підписали Меморандум про співпрацю. – Режим доступу : [//www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247556669](http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247556669)
15. Українська громада у країнах світу. – (Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України). – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/otr>
16. Український конгресовий комітет Америки. – Режим доступу : [//www.ucca.org/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=10&lang=uk](http://www.ucca.org/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=10&lang=uk)

~~~~~ * * * ~~~~~